

INNOVÁCIÓ A LOGISZTIKÁBAN ÉS A VÁMSZABAD TERÜLETEK

*Dr. FEHER ANDREA*¹ – *Dr. RAICOV MIROSLAV*²

¹ Bánáti Agrártudományi és Állatorvosi Egyetem, Temesvár, Románia,

119 Calea Aradului, 300645, Temesvár, Románia, e-mail: feherandrea.usab@gmail.com

² Román Akadémia, 24 Mihai Viteazu, 300223, Temesvár, Románia, e-mail: mikiraicov@gmail.com

Bevezetés

A vámszabad területek működése globális jelenségnek nevezhető. Államok minden kontinensen támogatják a vámszabad övezetek létezését, mivel bebizonyosodott, hogy azok a gazdasági és szociális fejlődés, a munkaerő optimális felhasználásának valamint az exportok fejlődésének eszközei lehetnek. A vámszabad övezetek a globalizáció indikátorai, egy olyan világban ahol tanúi vagyunk az ipari termelés és a szolgáltatások gyors áthelyezésének az olcsóbb országok felé, a feltörekvő gazdaságok fejlődésének, új innovatív és versenyképes megoldások keresésének.

A jelenlegi globális gazdaság már megváltoztatta a termékek előállításának módszereit. Pillanatnyilag az egyik országban gyártott alkatrészeket mind gyakrabban szerelik össze egy másik országba, majd egy harmadik országba értékesítik. Ebben a globális helyzetben, egyre fontosabb, hogy létezzen olyan eszköz, mely optimalizálja az áruk áramlását. Ebből a szempontból a vámszabad övezetek a legjobb eszközök, amelyek optimalizálják az áruk, valamint a cégek pénzügyi áramlását.

Irodalmi áttekintés

A vámszabad övezetek már a ókorban megjelentek, szoros kapcsolatban a vízi szállítással, vámszabad kikötők formájában, melyek a legfontosabb kereskedelmi útvonalak mentén helyeződtek el. Az első hasonló kikötő Karthágó volt, melyről már K.e. 1814-ből találunk feljegyzéseket és melyet sok egyéb kikötő követett a Mediterrán tenger, a Balti tenger partján egészen az ókori Kínáig.

A vámszabad övezet fogalmát először Olaszországban használják, amikor 1860-ban, Haute-Savoie települést vámszabad övezetnek nevezték ki. Ezt a vámszabad övezetek robbanása követte az egész világban, de főleg a fontosabb kereskedelmi és közlekedési utak találkozásánál, valamint a legfontosabb ipari-kereskedelmi övezetekben.

A XX-ik században a vámszabad övezetek megalapítása addig ismeretlen mértékben megnőtt. Ebből a szempontból François Bost által koordinált könyv "Atlas mondial des zones franches" (2010) egy fontos referencia munka, mely egy 16 fős földrajz kutatókból és kartográfusokból álló csapat munkáját dicséri. A csapat összesen 1735 különböző státúttal rendelkező vámszabad övezetet azonosítottak összesen 133 országban, főleg a fejlődésben levő és Kelet-Európai országokban.

Az Európai Unió sem kivétel a vámszabad övezetek jelenlétére, bár az évek során az unió gazdaságpolitikája meglehetősen ellenségesen viselkedett ezzel a gazdasági koncepcióval szemben, éppen annak a vágyának köszönhetően, hogy teljes mértékben meg szeretné szüntetni a különleges adókedvezményekkel rendelkező területeket az európai adóterületen belül.

Anyag és módszer

Jelen dolgozat célja a logisztikával kapcsolatos innovatív ötletek bemutatása, melyet a vámszabad övezetek működésével példázunk.

A tanulmány kidolgozását a nemzeti és uniós jogrendelt kapcsolatos anyagok, legjobb gyakorlatok valamint szakmai honlapok és az Eurostat adatai segítették.

A felhasznált kutatási módszerek az új ismeretek elsajátítása és a tanulmány tárgyának fejlesztése volt, nevezetesen az alkalmazott kutatás, amely a problémák elemzésére és a megoldandó feladatok megtalálására irányult, hozzájárulva a döntés megalapozásához.

Eredmények és értékelésük

Romániában a vámszabad övezetek működését és létrehozását a 84/1992-es törvény szabályozza, melyet a 244/2004-es, a vámszabad övezetek jogállására vonatkozó törvény változtatott meg, valamint kormányhatározatok melyek megalapították Galați, Brăila, Curtici-Arad, Giurgiu, Constanța Sud și Basarabi vámszabad övezeteket.

A 84/1992-es törvény 1-es paragrafusának értelmében vámszabad övezetek tengeri és folyami kikötőkben, a Duna - Fekete tenger csatorna, valamint a határátkelők közelében lehet létrehozni.

A vámszabad övezetek létrehozásának célja az innováció vagy a korszerű technológiák bevezetése. A cél megfogalmazását megtalálhatjuk a 84/1992-es törvény 1. paragrafusában, mely előírja a vámszabad területek megalapítását a következő célból „a nemzetközi cserék előmozdítása és a külföldi tőke vonzása az új technológiák bevezetése, valamint a nemzetgazdaság erőforrásainak felhasználásának növelése érdekében”.

A vámszabad övezetek különböző kedvezményeket biztosítottak a vállalkozásoknak: vám, pénzügyi és kereskedelmi előnyök, melyek több változáson mentek át az idők során. 2005-ig Romániában, a vámszabad övezetek legfontosabb előnye a pénzügyi kedvezmény volt, mely értelmében a cégek, melyek vámszabad övezetekben működtek mentesültek a nyereségadó kifizetése alól, vagy kisebb összeget kellett fizessenek. Az elején a vállalkozások teljes mértékben mentesültek a nyereségadó befizetése alól, olyan körülmények között, hogy az ország többi részén az adó 25% volt, majd bevezettek egy 5%-os nyereségadót, majd 2005-től megszűnt bármilyen pénzügyi kedvezmény, minden szabad övezetben működő vállalkozás egységes 16%-os adózás alá került. 2007 január 1-től, Románia Európai uniós csatlakozásával, megszűntek a tagországok között szükséges nyilatkozatok, a személyek és az áruk szabad mozgásának közösségi elve alapján nem szükséges vámok és áruforgalmi adó kifizetése (ÁFA).

Pillanatnyilag az adó és pénzügyi kedvezmények az Európai Uniót kívüli államokkal folytatott kereskedelem szintjén jelenhetnek meg. A vámszabad területek, olyan övezetek melyben a nem közösségi termékek, az Európai unió vámterületén kívül vannak. Azokra a termékekre, melyek nem tagországokból származnak és melyeket később szintén nem tagországban adnak el nem kell vámot vagy egyéb adót fizetni.

Amennyiben egy kereskedelmi társaság a szabad övezetből importál termékeket egy közösségen kívüli országból és ezeket szeretné exportálni vagy a feldolgozásból keletkezett termékeket az Európai Unióba, csak arra a mennyiségre fog vámot és egyéb adókat fizetni, melyet kivisz a szabad övezetből. A legfontosabb előny, hogy a

vállalkozás elkerülheti, hogy nagy összegű adót keljen kifizessen, az adót több részletben fizetheti, a szabad övezetből kivitt termékek mennyisége alapján. Ez segítheti a cégeket, hogy optimalizálják a pénzügyi áramlásokat. Egy másik előny, hogy a termékek raktározása a vámszabad övezetben nincs időhöz kötve, a cégek saját belátásuk szerint hozhatják ki a termékeket, kihasználva a kedvező piaci irányzatokat. Szintén lehetőség van arra, hogy különböző országokból hozzanak alkatrészeket, melyeket a szabad övezetben feldolgoznak, és a készterméket exportálják. Amennyiben a szabad övezetben feldolgozott késztermékben több mint 50% a komponenseknek (alapanyag, alkatrészek, munkaerő, szolgáltatások, stb.) abból az országból származnak, melynek területén található a szabad övezet, a vállalkozás kérheti a helyi Kereskedelmi Kamarától, hogy az illető országra szóló származási bizonyítványt kapjon a termékre vonatkozóan. Ebben az esetben egy termék melyet Románia egyik vámszabad övezetében gyártottak, román vagy uniós terméké válhat.

Egy másik előnye a vámszabad övezetben dolgozó cégeknek, ahogy azt bizonyos tanulmányok kimutatták, hogy megtakarítást tudnak elérni a szállítás esetében, mivel előnyösebb nagyobb mennyiségben vásárolni, mint kisebb mennyiségben raktározás nélkül.

Az Európai Unióban elismert vámszabad övezetek a következő típusba sorolhatók:

- I. típusú ellenőrzési vámszabad övezetek – ezekhez az övezetekhez egy kerítéssel őrzött terület tartozik, a termékek melyek az övezeten belül találhatók, automatikusan szabad övezeti rendszerben vannak.
- II. típusú ellenőrzési vámszabad övezetek – melyekre ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a vámraktárakra. Ellentétben a hagyományos vámszabad övezetekkel, a termékek egy vámnyilatkozat alapján kerülhetnek be a vámszabad területre.

Egyik vagy másik formában, a vámszabad területek megtalálható és működnek az Európai Unió egész területén. A vámszabad területek jelen vannak a tagországok gazdaságában, de főleg logisztikai célokat szolgálnak. Egy összehasonlító elemzés (1. táblázat) alapján megállapíthatjuk, hogy az Európai Unióban 2007 és 2017 között megnőtt a vámszabad övezetek száma, növekedés, mely első sorban Horvátország uniós csatlakozásának köszönhető, Horvátország 11 darab új vámszabad övezetett hozott be az unióba.

Romániában működő vámszabad övezetek SWOT analízise

A SWOT analízis egy nagyon egyszerű módszer, melyet nagyon könnyű alkalmazni és mely segít összetett problémák megértésében egy entitás szintjén. Jelentős minőségi jellemzője lehetővé teszi a szervezet vagy annak, funkcionális területeinek múltbeli és jelenlegi állapotának diagnózisát (menedzsment, marketing, eladás és elosztás, kutatás-fejlesztés, gyártás, pénzügyek és humán erőforrás). A problémákra adott válaszok alapján, megállapítható a jövőbeli tendenciák közép és hosszú távon.

Feldolgozva a vámszabad övezetekre vonatkozó nyilvános információkat, valamint az övezetek tevékenységét, megállapíthatunk egy szervezeti diagnózist, mely talán részleges, de vizsgálhatjuk a tendenciákat valamint az elmúlt 25 év fejlődését az első szabad övezet megalapítása óta.

1. táblázat. I. és II. típusú vámszabad övezetek számának változása

Tagország	Vámszabad övezetek száma 2007	Vámszabad övezetek száma 2017
Ausztria	-	-
Belgium	-	-
Bulgária	6	6
Csehország	8	8
Ciprusi Köztársaság	3	1
Horvátország	-	11
Dánia	1	1
Észtország	3	3
Finnország	4	2
Franciaország	2	2
Németország	8	2
Görögország	3	4
Magyarország	-	1
Írország	2	-
Olaszország	2	2
Lettország	3	4
Luxemburg	-	1
Litvánia	-	10
Málta	1	1
Hollandia	1	-
Lengyelország	7	7
Portugália	1	1
Románia	6	6
Szlovákia	2	-
Szlovénia	1	1
Spanyolország	4	7
Svédország	-	-
Egyesült Királyság	6	1
Európai Unió	74	82

Table 1. Progress in the numbers of free zones with type I and type II control

(1) Number of free zones in 2007, (2) Number of free zones in 2017

https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/customs/procedural_aspects/im_ports/free_zones/list_freezones.pdf

Erősségek

- a hat létező vámszabad övezet stratégiai elhelyezkedése, a legfontosabb kereskedelmi utak mentén, az Európát és a többi kontinenst összekötő vízi, vasúti és közúti hálózat közelében;
- a szabad övezetek megalapítását támogatták a helyi önkormányzatok és országos intézmények, melyek úgy tekintettek ezekre, mint lehetséges fejlődési pólusokra azokban a régiókban ahol működnek;
- különböző gazdasági ágazatokban működnek és nincs konkurencia közöttük. Például a Galacon egy technológiai park működik, míg Brailán egy logisztikai és termelési központ;
- különböző kompetenciák létezése menedzseri, szervezési valamint a munkaerő képzésének szintjén;
- megfelelő infrastruktúra;
- általában kedvező megítélés, azzal együtt, hogy történtek törvényellenes tevékenységek, melyeknek célja az adók kifizetésének elkerülése volt;
- alacsony működési költségek, főleg a munkaerő szintjén;
- alternatív tevékenységek kifejlődése (turizmus Brailán, napenergia Szulinán).

Gyengeségek

- az erőforrások nincsenek elége kihasználva, mely bizonyos esetekben pénzügyi források hiányához és veszteséghez vezetett;
- próbálkozások az előnyök illegális kihasználására;
- a hatóságok és a menedzsment lassú reagálása a belső vagy külső környezetben történő változásokra, mely hozzájárult, hogy egyes cégek elhagyják a szabad övezetet;
- a nyilvános információk nincsenek rendszeresen frissítve, az övezetek honlapjai régi információkat tartalmaznak, mely sok esetben ellentmondásos;
- a vámszabad övezetben működő cégek tevékenysége nincs megfelelőképpen kihangsúlyozva, mely zavart okozhat a tevékenység intenzitására és időszerezésére vonatkozóan.

Lehetőségek

- más országokban elért sikerek, mely a tényleges gazdasági fejlődés lehetőségét biztosítja, és követendő példa lehet;
- a közösségi téren kívül működő cégek érdeklődése;
- országunk által biztosított alacsonyabb költségek, főleg más országokkal szemben;
- a természeti erőforrások és a helyi nyersanyagok vertikális integrációjának és tökéltésének lehetősége, valamint a helyi infrastruktúra;
- azzal együtt, hogy bizonyos szempontból egymás konkurensei a szabad övezetek együttműködési megállapodásokat írhatnak alá egymással.

Veszélyek

- az Európai Unió országain kívül található vámszabad övezetek konkurenciája (Moldova Köztársasság, Ukrajna, Törökország, mindegyik a Fekete tenger partján);
- a szabad övezetek közötti konkurencia (például Braila és Galac esetében, hasonló feltételek és csak 20 km távolság közöttük);
- a gazdasági válság globális és helyi hatásai;
- a létező jogrend, mely nem tartalmaz semmilyen pénzügyi vagy gazdasági előnyt, mely a versenyképesség csökkenéséhez vezethet;

- a pénzügyi és vámügyi kedvezmények sok esetben csak nagyon kis mértékben térültek meg a költségvetés számára;
- az Európai Unió jogrendje, mely nem támogatja a szabad övezetek működését;
- kedvezőtlen demográfiai mutatók, a munkaerő áramlása jobban megfizetett munkahelyek felé;
- elégtelen nemzetközi népszerűsítés;
- politikai instabilitás.

Következtetések

A vámszabad övezetek egy nagyon jó eszköz lehet a költségek optimalizálására a cégek szintjén, melyek elsősorban import-export tevékenységgel foglalkoznak és főleg Európai Unión kívüli országokkal állnak kereskedelmi kapcsolatban.

A vámszabad övezetek tevékenységének fejlődéséhez, a pénzügyi és adózási kedvezményeken túl, fontos, hogy meglegyenek a szükséges feltételek a tőke és a többi termelési tényező (munkaerő, alapanyagok) találkozásához, valamint a szükséges infrastruktúra.

Összefoglalás

A múlt század végének egyik legfontosabb gazdasági innovációja a vámszabad területek kiterjesztése volt, mely behálózta az egész világgazdaságot. A szabad övezetek alapításának szükségessége, a regionális és nemzeti szinten létező befektetési lehetőségek, valamint a helyi természeti források és munkaerő értékesítésének szükségességéből fakadnak. Több mint 25 év elteltével a 84/1992-es, a vámszabad övezetekre vonatkozó törvény megjelenése óta, több olyan esemény játszódott le, mint például Románia uniós csatlakozása, mely a vámszabad övezetek működéséhez kapcsolódó összes pénzügyi és gazdasági előnyt megszüntette, valamint a gazdasági válság, de azt tapasztaljuk, hogy a vámszabad területek nem szűntek meg, hanem ellenkezően a számuk nőtt az Európai Unió szintjén, főleg Horvátország uniós csatlakozása miatt.

Kulcsszavak: innováció, logisztika, vámszabad területek, Románia

Irodalom

- Bost F.: 2010. Atlas mondial des zones franches. La documentation française
- Deng XX. – Wang Y. – Yeo GT.:2017. Enterprise perspective – based evaluation of free trade port areas in China. *Maritime Economics & Logistics*. 19 (3):451-473
- Enache E.: 2012. Free zones in Romania – succes or failure?. *Strategii manageriale*.2:58-66
- Holden C.:2017. Graduated sovereignty and global governance gaps: Special economic zones and the illicit trade in tobacco products. *Political Geography*. 59:72-81
- https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/customs/procedural_aspects/imports/free_zones/list_freezones.pdf.
- http://www.lemonde.fr/idees/article/2010/12/20/atlas-mondial-des-zones-franches-sous-la-direction-de-francois-bost_1455713_3232.html.
- <http://www.customs.ro/>

Innovation in logistics and free zones

Abstract

One of the most significant economic innovations of the end of the last century was the extension of the free zones which conquered the entire world economy. The justification for setting up free zones is supported by the need and opportunity of regional and national scale investment, the capitalization of domestic natural resources and the workforce available. With more than 25 years lapsed after the introduction of Law no. 84 of 1992 on the status of free zones and after a long run of events connected to Romania's accession to the European Union which led to the disappearance of all tax and economic facilities specific to free zones, the global economic crisis etc., we may find that free zones have not disappeared, as one would think, along with the disappearance of the offered advantages but, on the contrary, an increase in their numbers have been recorded at European Union level, particularly due to Croatia's accession.

Keywords: innovation, logistics, free zones, Romania